

Karla Nešković Vranješ, Marinko Lazzarich

karla.neskovic-vranjes@skole.hr

Osnovna škola „Rikard Katalinić Jeretov“ Opatija, Hrvatska

marinko.lazzarich@ufri.uniri.hr

Sveučilište u Rijeci, Učiteljski fakultet, Hrvatska

JEZIČNE KOMPETENCIJE UČITELJA RAZREDNE NASTAVE

Stručni rad

<https://doi.org/10.17234/HDPL.2025.24>

Sažetak

Cilj ovog rada bio je istražiti kako učitelji razredne nastave percipiraju svoje jezične kompetencije kao i njihov stav prema profesionalnome usavršavanju povezanom s tim kompetencijama. Učiteljska profesija zahtijeva širok raspon znanja, sposobnosti i vještina koje su ključne za uspješno obavljanje nastavnoga rada i poticanje razvoja učenika. Kompetencijski profil učitelja obuhvaća pedagoške, psihološke, predmetne, didaktičko-metodičke i brojne druge kompetencije potrebne za kvalitetan rad. Jezična kompetencija, koja obuhvaća vještinu jasnoga i preciznoga izražavanja, razumijevanja i interpretacije jezika, pripada najvažnijim kompetencijama za osobni i profesionalni razvoj. Hrvatski jezik, kao službeni jezik Republike Hrvatske, ima važnu ulogu u obrazovanju i svakodnevnome životu. Osim što služi kao sredstvo komunikacije, on je temelj za razvijanje kritičkoga mišljenja, očuvanja kulturnoga identiteta i jačanja društvene integracije.

Ključne riječi: jezik; jezične kompetencije; komunikacija; profesionalni razvoj; učitelji.

1. Uvod

Učiteljska profesija zahtijeva brojne kompetencije, pri čemu je posebno važna jezična kompetencija koja je ključna za kvalitetno poučavanje. Hrvatski jezik, kao službeni jezik i temelj kulturnoga identiteta, nužan je za profesionalni rad učitelja razredne nastave. Polaznici nastavnčkih studija, učitelji razredne nastave i nastavnici hrvatskoga jezika, tijekom višegodišnjega diplomskoga obrazovanja usvajaju

temeljna jezikoslovna znanja čime bi trebali biti zadovoljeni svi preduvjeti za pravilnu uporabu standardnoga jezika. Jezična osviještenost i kompetentnost budućih učitelja važna je odrednica nastave Hrvatskoga jezika jer će o načinu njihova rada uvelike ovisiti učenička postignuća (Blažević 2015; Kostović-Vranješ i Ljubetić 2008).

Istraživanja pokazuju (Miljević-Ridički i sur. 2003) kako je stupanj razvijeno-
sti govorne komunikacije izravno povezan s razinom socijalizacije, a bitno utječe
na razvoj stvaralačke ličnosti. Djeca koja su dobila ranu izobrazbu na svojem ma-
terinskome jeziku, pri čemu se misli na sustavnu poučavateljevu jezičnu potporu
u predškolskome i ranome školskome razdoblju, postižu i bolja akademska posti-
gnuća (Živić 2024). Provedena istraživanja potvrđuju kako već u procesu ranoga
učenja hrvatskoga jezika učenici imaju razvijenije jezične kompetencije u odnosu
na jezično-komunikacijske (Aladrović Slovaček 2008), što može rezultirati slabi-
jom funkcionalnom pismenošću.

Učitelj bi trebao biti osposobljen za metodičku primjenu pravila hrvatsko-
ga standardnog jezika u govornoj i pisanoj komunikaciji, samostalno korištenje
relevantne stručne i znanstvene literature, kao i prosudbu suvremenih odgojnih
trendova. Nedovoljna jezična kompetencija otežava poučavanje, a učinkovitost
komunikacije ovisi o kombinaciji sadržajnoga i odnosnoga aspekta, pri čemu učitel-
jel svojim izražavanjem motivira učenike i oblikuje kvalitetu odnosa u učionici
(Gazdić-Alerić 2023; Sunara-Jozek i Franjo 2021). Kako učenici usvajaju jezična
znanja, između ostalog, i imitacijom, od učitelja se očekuje zadovoljavajuća razina
jezičnih i komunikacijskih sposobnosti.

Mikić Čolić i Bjedov (2021) istraživale su gramatičke kompetencije nastavnika
pripravnik hrvatskoga jezika, iz različitih krajeva Republike Hrvatske, na temelju
njihovih pisanih radova. Motrile su odstupanja od standardnojezične norme
na gramatičkoj razini.¹ Analizom je utvrđeno da se u radovima 34 % nastavnika
pripravnik pojavljuju odstupanja od gramatičke norme, što je upozoravajući po-
datak.

¹ Za potrebe istraživanja analizirano je 90 pisanih radova pripravnik. Ispitivanjem su obuhvaćeni sljedeći elementi: uporaba veznika *budući (da)* i *jer, kako, s obzirom na to da*, zatim uporaba prijedloga *kroz*, promjena rekcije glagola *koristiti (se)*, pisanje futura prvog sa zanaglasnicom iza glagola te položaj zanaglasnice u rečenici.

U fokusu je ovoga rada ispitivanje percepcije učitelja o vlastitim jezičnim kompetencijama i profesionalnome usavršavanju. Provedeno istraživanje omogućuje uvid u samoprocjenu učitelja i važnost jezičnih vještina, dok dobiveni rezultati mogu poslužiti za planiranje programa stručnoga usavršavanja.

2. Jezične kompetencije u odgojno-obrazovnome radu

Jezik ima važnu ulogu u formiranju kulture i identiteta, a jezična kultura ima norme koje se prenose u obitelji, obrazovnome sustavu i drugim institucijama (Frančić 2015; Gazdić-Alerić 2023). Hrvatski standardni jezik, između ostalog, ima i obrazovnu funkciju² povezujući korisnike s jezičnom i etničkom zajednicom (Burda 2023). Upotreba jezika, uključujući proces učenja, povezana je s društvenim interakcijama kojima se razvijaju opće vještine, posebno komunikacija i jezične kompetencije (Čeliković 2005).

Jezične su kompetencije imanentni dio profesionalnih, osobnih, društvenih i razvojnih sposobnosti svakoga učitelja³ osnovne škole. One se dijele na lingvističke, koje se odnose na jezično znanje, i komunikacijske, koje se odnose na sposobnost izražavanja. Jezična kompetencija, dakle, obuhvaća lingvistički i komunikacijski sloj. Lingvistička kompetencija uključuje poznavanje leksika, semantike, gramatike, fonologije, izgovora i pravopisa (Troha 2012), a razvija se aktivnom komunikacijom i sustavnim učenjem (Gazdić-Alerić 2023). Komunikacijske kompetencije odnose se na praktičnu primjenu jezika za učinkovitu interakciju; za razliku od teorijskoga jezičnoga znanja ove kompetencije podrazumijevaju vještinu sporazumijevanja (Jelaska 2005).

Iako ljudi vjeruju da je jezična komunikacija prirodna, praksa pokazuje suprotno, česti nesporazumi i nedostatak razumijevanja, što upućuje na potrebu sustavne podrške u razvoju komunikacijske kompetencije (Badurina 2021). Učitelji u prvim četirima razredima osnovne škole poučavaju i druge predmete koristeći hrvatski jezik, stoga moraju biti primjer dobrih govornika i primjenom različitih metoda uspostaviti učinkovitu komunikaciju s učenicima. Važno je da njihove i jezične aktivnosti učenika budu uravnotežene jer kontroliranom komunikacijom sposobnosti poučavatelja znatno utječu na razvoj jezičnih vještina učenika (Val-

² *Kurikulum nastavnoga predmeta Hrvatski jezik za osnovne škole i gimnazije* (2019).

³ Izrazi *učitelj/nastavnik/učenik* ne odnose se na rodne razlike već na pripadnike oba spola.

chev 2018; Vrkić Dimić 2014). Pritom nije nevažno kako učitelji poimaju svoje jezične kompetencije i imaju li razvijenu svijest o potrebi profesionalnoga usavršavanja u tom segmentu.

3. Metodologija istraživanja

3.1. Opis uzorka

Istraživanje je provedeno putem *online* platforme *Google* ankete tijekom svibnja i lipnja 2024. godine. Obuhvaćalo je učitelje razredne nastave na području Republike Hrvatske. Uzorak istraživanja činio je 101 ispitanik: 99 ispitanika ženskoga spola (98,02 %) i dva ispitanika muškoga spola (1,98 %). Svi ispitanici su učitelji razredne nastave zaposleni u osnovnim školama na području Republike Hrvatske. Najbrojnija je skupina ispitanika u dobi od 31 do 40 godina, a zastupljene su i ostale dobne kategorije (do 30 godina, od 41 do 50 godina te 51 i više godina). Ispitanici su predstavnici svih hrvatskih županija.

3.2. Mjerni instrumenti

Mjerni instrumenti u istraživanju *Google* anketom uključivali su tri komponente: pitanja otvorenoga tipa, Likertovu ljestvicu za mjerenje stavova te kraći ispit znanja (prilog 1). Pitanja otvorenoga tipa bila su usmjerena kvalitativnim podacima o jačim i slabijim stranama jezičnih kompetencija, strategijama poboljšanja izražavanja, važnosti kompetencija za profesionalni razvoj i poticanju pravogovora kod učenika. Likertovom ljestvicom ispitani su stavovi učitelja o nadograđivanju jezičnih kompetencija, razlikama između lingvističkih i komunikacijskih vještina, potrebi za daljnjim usavršavanjem i korištenju alata za poboljšanje jezične kulture. Jezična znanja ispitanika provjerena su pitanjima višestrukoga odgovora (pravopisna i gramatička pravila) kako bi se potvrdila ili opovrgnula samoprocjena ispitanika. Ovim su instrumentima obuhvaćeni kvalitativni i kvantitativni podatci kako bi analiza bila sveobuhvatna.

3.3. Cilj, istraživačka pitanja i hipoteze istraživanja

Cilj je istraživanja ispitati percepciju učitelja razredne nastave o vlastitim jezičnim kompetencijama i profesionalnome usavršavanju povezanom s tim kompetencijama. Dobiveni rezultati omogućit će uvid u trenutno stanje poimanja vlastitih jezičnih vještina među učiteljima. Sukladno s tim ciljem postavljena su sljedeća istraživačka pitanja:

1. U kojoj mjeri učitelji razredne nastave smatraju da su lingvistički i komunikacijski kompetentni?
2. Kakav je stav učitelja razredne nastave prema usavršavanju jezičnih kompetencija nakon završenoga formalnoga obrazovanja?

Na temelju dosadašnjih istraživanja i teorijskih osnova postavljaju se sljedeće hipoteze:

H1: Učitelji razredne nastave pozitivno procjenjuju vlastite jezične kompetencije, pri čemu se očekuje prevlast odgovora „vrlo dobro“ i „odlično“ sukladno tendenciji pozitivne samoprocjene zabilježenoj u istraživanjima profesionalnih kompetencija učitelja (Kostović-Vranješ i Ljubetić 2008).

H2: Učitelji razredne nastave smatraju kako su im razvijenije lingvističke kompetencije u odnosu na komunikacijske, što je u skladu s nalazima Aladrović Slovaček (2008) koji upućuju na dominaciju jezičnoga znanja nad jezično-komunikacijskom primjenom već u ranom učenju.

H3: Učitelji razredne nastave prepoznaju visoku važnost jezičnih kompetencija za osobni i profesionalni razvoj, što se temelji na shvaćanju učitelja kao jezičnoga uzora učenicima (Gazdić-Alerić 2023; Vrkić Dimić 2014).

H4: Učitelji razredne nastave aktivno usavršavaju jezične kompetencije i nakon završenoga formalnoga obrazovanja, pri čemu se kao dominantne strategije očekuju čitanje i stručna usavršavanja, u skladu s uobičajenim obrascima profesionalnoga razvoja učitelja.

3.4. Postupak istraživanja

Istraživanje se provodilo *Google* anketom poslanom na e-adrese osnovnih škola sa zamolbom da se upitnik prosljedi učiteljima razredne nastave. Istraživanje je započelo u Primorsko-goranskoj županiji, a potom su uključene i ostale županije kako bi se osigurao dovoljan broj ispitanika.

Percepcija učitelja o vlastitim jezičnim kompetencijama ispitivana je deskriptivnom analizom i aritmetičkom sredinom odgovora na pitanja o samoprocjeni, suočavanju s izazovima te korištenju mrežnih programa i stručne pomoći. Podatci o stavovima učitelja o vlastitim jezičnim kompetencijama, načinima nadogradnje

te rezultati ispita znanja iz gramatike i pravopisa prikupljeni su *online* i analizirani kvantitativnim i kvalitativnim metodama uz poštivanje povjerljivosti podataka i anonimnosti.

4. Rezultati i rasprava

4.1. Rezultati istraživanja

Rezultati istraživanja prikazani su i protumačeni prema redoslijedu istraživačkih pitanja.

Većina učitelja procjenjuje svoje kompetencije kao *vrlo dobro* razvijene (52,9 %) ili *odlično* razvijene (41,2 %), dok ih mali broj smatra *dobro* razvijenima (4,9 %) ili *izrazito nerazvijenima* (1 %), a nitko ih nije ocijenio kao *dovoljno* razvijene.

U tablici 1 prikazani su odgovori sudionika na pitanje „*Kako se suočavate s izazovnim situacijama u kojima Vaše jezične kompetencije dolaze do izražaja (roditeljski sastanci, učiteljska vijeća, razgovor s ravnateljem, javna izlaganja)?*“

Tablica 1. Suočavanje s izazovnim situacijama

Način suočavanja	N
Dobra priprema	35
Odlično, izvrsno	33
U početku postoji trema	16
Dobro, solidno	11
Iskustvo	4
Samouvjerenost	3
Opušteno	1
Snalazim se	1
Uglavnom nisam zadovoljna	1
Trudim se ostati mirna, duboko disati	1

Legenda: N = broj

Najveći dio sudionika istraživanja (njih 35) priprema se za izazovne situacije koristeći različite metode dok ih značajan broj (33) smatra da se odlično snalazi.

Dio ispitanika priznaje prisutnost treme, ali je uspješno svladava dok se manji broj dobro ili solidno snalazi ili ističe važnost iskustva. Rezultati pokazuju da se većina ispitanika pozitivno snalazi u situacijama koje zahtijevaju primjenu jezičnih kompetencija.

Usporedba odgovora pokazuje kako 60,8 % ispitanika koristi mrežne programe za ispravak gramatičkih i pravopisnih pogrešaka dok ih 39,2 % ne koristi. Kada je riječ o traženju pomoći nastavnika Hrvatskog jezika ili lektora, 69,6 % ispitanika ne potražuje pomoć dok 30,4 % to čini.

Za tvrdnju „Često koristim online programe za ispravljanje gramatičkih i pravopisnih pogrešaka jer nisam siguran/na u jezičnome području“ 29,4 % ispitanika nema svoje mišljenje, 26,5 % ispitanika smatra da se *uglavnom* odnosi na njih, 19,6 % da se *djelomično* odnosi, 17,6 % da se *u potpunosti ne odnosi*, a 6,9 % da se *u potpunosti odnosi* na njih.

Iz rezultata deskriptivne analize i Likertove ljestvice procjene vidljivo je kako učitelji razredne nastave vlastite jezične kompetencije procjenjuju vrlo dobrim do odličnim te da im izazovne situacije, u kojima njihove jezične kompetencije dolaze do izražaja, ne predstavljaju problem jer iza njih slijedi dobra priprema, iskustvo i samouvjerenost. Valja spomenuti kako postoji oprečnost u njihovim odgovorima oko pomoći nastavnika Hrvatskoga jezika i mrežnih programa. Iako više od polovice ispitanika ne potražuje pomoć nastavnika, puno je više onih koji se za jezične dvojbe obraćaju nastavnicima Hrvatskoga jezika od onih koji to ne čine ili djelomice čine. Korištenje mrežnih programa za ispravljanje gramatičkih i pravopisnih pogrešaka dijelom je zastupljeno među ispitanicima, no veći broj ispitanika rjeđe koriste te programe.

4.2. *Analiza razvijenosti lingvističkih kompetencija učitelja u odnosu na komunikacijske kompetencije*

Za procjenu razvijenosti lingvističkih u odnosu na komunikacijske kompetencije korištena je deskriptivna analiza pitanja otvorenog tipa i Likertova ljestvica za tvrdnju o većoj razvijenosti lingvističkih kompetencija. Sudionici istraživanja identificirali su svoje jake i slabe strane, a rezultati su prikazani u tablici 2, čime je provjerena hipoteza o percepciji ovih sposobnosti među ispitanim učiteljima.

Tablica 2. Prikaz karakteristika jezičnih kompetencija ispitanika

Jake strane	N	Slabe strane	N
Gramatika	25	Lingvističke sposobnosti	8
Komunikacijske kompetencije	22	Pravopis	7
Podjednako su sve razvijene / većina su mi jake strane	15	Gramatika	7
Opseg rječnika	12	Govorne sposobnosti, javni nastupi	6
Pravilan izgovor i naglasak	10	Komunikacijske komponente	6
Pravopis	10	Pisano izražavanje	5
Usmeno izlaganje	9	Manjak samopouzdanja, trema	4
Pisano izražavanje	7	Nepoznavanje latinskih izreka	1
Lingvističke kompetencije	7	Nepripremljenost za temu	1
Funkcionalne karakteristike	5	Službeni stil komunikacije	1
Roditeljski sastanci	1	Premalo čitanja	1
Smirenost	1	Definicije	1
Dobra priprema	1	Opseg rječnika	1
Rad s učenicima	1		
Samouvjerenost, humor	1		
Zavičajni idiomi, matematička komunikacija	1		

Legenda: N = broj⁴

Učitelji kao svoje jake strane najčešće ističu područje gramatike, pravopisa i lingvističke kompetencije općenito, dok 22 ispitanika navode komunikacijske kompetencije.

Likertova ljestvica pokazuje kako 49 % ispitanika nema mišljenje o tvrdnji da su im razvijenije lingvističke kompetencije u odnosu na komunikacijske. Veći dio ispitanika slaže se s tom tvrdnjom: 22,65 % smatra da se tvrdnja *uglavnom* odnosi na njih, 10,8 % navodi *djelomičnu* ili *potpunu* (16,6 %) primjenjivost, što potvrđuje veću percipiranu razvijenost lingvističkih kompetencija u odnosu na komunikacijske.

⁴ Ispitanici su mogli zaokružiti više odgovora.

4.3. Analiza percepcije učitelja o važnosti jezičnih kompetencija za osobni i profesionalni razvoj

Ovim su dijelom istraživanja propitane strategije usavršavanja jezičnih kompetencija, poticanje pravogovora i pravopisa te potreba za daljnjim usavršavanjem. Analiza odgovora prikazana je u tablicama 3 – 5. U tablici 3 prikazane su strategije koje sudionici istraživanja koriste kako bi poboljšali svoje jezično razumijevanje i izražavanje.

Tablica 3. Strategije usavršavanja jezičnoga razumijevanja i izražavanja

Strategije	N
Čitanje	43
Koristim rječnike, pravopis, gramatiku, leksikon	26
Stručna usavršavanja i edukacije	17
Učim od kolega / razgovaram s njima	7
Koristim digitalne alate za provjeru, internet	7
Istraživanje, proučavanje literature	4
Konzultacije sa stručnjacima	3
Pisanje	3
Izlaganjem sama sebi ili zrcalu	3
Aktivno slušanje govornika	2
Vlastito znanje i iskustvo	2
Sudjelujem u debatama	1
Gledanje raznih emisija	1
Nikakve	1

Kao što je vidljivo iz tablice 3, najviše ispitanika koristi se čitanjem kao strategijom za poboljšanje jezičnoga razumijevanja i izražavanja (43 ispitanika), a zatim korištenjem rječnika, priručnika iz gramatike i pravopisa, leksikona i slične literature. Dio ispitanika kao strategiju ističe stručna usavršavanja i edukacije, učenje i

razgovor s kolegama te korištenje digitalnih alata. Ostale su metode zastupljene u manjoj frekvenciji, a sve su detaljno prikazane u prethodnoj tablici.

Nadalje, sudionici istraživanja izražavali su svoje mišljenje o važnosti jezičnih kompetencija za svoj profesionalni razvoj, čime se provjeravala treća hipoteza. Odgovori su prikazani u tablici 4.

Tablica 4. Stavovi o važnosti posjedovanja jezičnih kompetencija

Važnost posjedovanja jezičnih kompetencija	N
Da, jako su važne, posebice u profesiji učitelja	67
Da	16
Da, jako je važno znati se izražavati, to je stvar osobne kulture i govori o nama kao osobi te nas izgrađuje kao osobu	9
Da, radi snalaženja u svakodnevnim situacijama	5
Iznimno važno – njegovanje jezika uporište je za svaki napredak	2
Da, omogućava mi dominaciju kada me netko želi isprovocirati	1
Možda	1
Da, olakšavaju put do napretka u zvanje mentora ili savjetnika	1

Većina učitelja (67 ispitanika) smatra jezične kompetencije ključnima za profesionalni razvoj ističući povezanost s profesijom, ulogu modela učenicima i utjecaj na kvalitetu rada. Dodatno, 16 ispitanika smatra posjedovanje jezičnih kompetencija važnim bez dodatnih pojašnjenja, dok devet sudionika naglašava njihov značaj za osobnu kulturu i razvoj. Ostala mišljenja pojavljuju se u manjim frekvencijama.

Ispitanici su, nadalje, izrazili svoj stav o tome trebaju li usavršavati svoje jezične kompetencije zbog stručnosti u tom području, čime je provjerena četvrta hipoteza, a njihovi su odgovori prikazani u tablici 5.

Tablica 5. Stavovi o potrebi za usavršavanjem jezičnih kompetencija

Potreba za usavršavanjem	N
Potrebno je	92
Ne	4
Mislim da nije neophodno, ali je korisno	2
Ponekad	1
Da, donekle	1
Dostatne su	1

Dobiveni rezultati potvrđuju kako uvjerljiva većina ispitanika smatra da je usavršavanje vlastitih jezičnih kompetencija potrebno kako bi bili kompetentni u tom području (92 od 101 ispitanika), dok manji broj ispitanika smatra kako to nije potrebno.

4.4. Usavršavanje jezičnih kompetencija nakon formalnoga obrazovanja

Za procjenu percepcije učitelja o usavršavanju postojećih jezičnih kompetencija nakon formalnoga obrazovanja korištena je deskriptivna analiza pitanja otvorenoga tipa: „Kako unapređujete svoje jezične kompetencije nakon završenoga formalnoga obrazovanja?“, kao i Likertova skala procjene za tvrdnje: „Moje se jezične kompetencije nisu mijenjale od završetka formalnoga obrazovanja., Nadograđujem svoje jezične kompetencije različitim strategijama (samostalno učenje, odlazak na edukacije, korištenje priručnika...), Jezično bih se usavršavao/la kada bi bilo nužno/korisno za daljnji rad u prosvjeti (po naputku ravnatelja, Ministarstva, stručnoga napredovanja i sl.).“

Najveći dio sudionika istraživanja unapređuje svoje jezične kompetencije stručnim usavršavanjima i edukacijama (50 ispitanika), a zatim čitanjem. Veći dio njih upotrebljava rječnike, pravopise i stručnu literaturu, dok se neki ispitanici konzultiraju s kolegama (11 ispitanika). Ostali načini pojavljuju se u manjim frekvencijama.

Rezultati povezani s tvrdnjom o jezičnome usavršavanju pokazuju kako se većina ispitanika *ne slaže* s tvrdnjom da se njihove kompetencije nisu mijenjale od završetka formalnoga obrazovanja (42,2 %), dok mali broj ispitanika smatra da se

tvrdnja u *potpunosti* odnosi na njih (4,9 %). Većina učitelja nadograđuje svoje kompetencije različitim strategijama pri čemu se 55,9 % slaže u *potpunosti*, a 29,4 % *uglavnom*. Kada je riječ o usavršavanju prema nužnosti za profesionalni rad, odgovori su razmjerno raspoređeni: 26,5 % ispitanika u *potpunosti*, 24,5 % *uopće ne* dok su ostali ispitanici podijeljeni između *uglavnom*, *djelomično* i bez određenoga mišljenja.

4.5. Procjena jezičnih kompetencija učitelja u području gramatike i pravopisa

Ispit znanja za učitelje razredne nastave sadržavao je deset pitanja – pet iz pravopisa i pet iz gramatike. Pravopisna pitanja obuhvaćala su pisanje velikoga i maloga početnog slova, pisanje glasova *ije/je*, *đ/dž* i uporabu zareza, dok su gramatička pitanja obuhvaćala uporabu futura prvog i drugog, kondicionala prvog, zamjenica, glagolskoga pridjeva trpnog i pleonazama. Valja naglasiti kako su ispitanici pristupili pisanju ispita *online*, na daljinu, što je onemogućilo potpunu kontrolu njihova rada. Ovaj podatak svakako treba uzeti u prosudbi njihovih postignuća.

Svi su ispitanici odgovorili na sva pitanja. Prosječna rješivost ispita bila je 64,39 %, s boljim rezultatima u pravopisu (76,26 %) i slabijim u gramatici (52,52 %). Najuspješnije je riješeno pitanje o pisanju *ije/je* (93,1 %), a najmanje pitanje o uporabi futura (22,5 %).⁵

Rezultati ispita znanja potvrđuju polovičnu prolaznost, na razini ocjene *dovoljan*. Iako su ispitanici uspjeli zadovoljiti minimalne kriterije znanja, ovaj ishod sugerira da postoji prostor za značajna poboljšanja. Postignuća učitelja na ispitu znanja mogu biti indikator nedovoljno razvijenih jezičnih kompetencija koje su neophodne za učinkovito obavljanje nastavničkoga posla. Iako su rezultati ispita pokazali „prolazan“ rezultat, oni nisu u suglasju s izjavama samih ispitanika prema kojima oni procjenjuju svoje jezične kompetencije *vrlo dobrim* (52,9 % ispitanika) i *izvrsnim* (41,2 %). Nesklad između objektivnih rezultata ispita i subjektivnih procjena učitelja može se objasniti na nekoliko načina. Primjerice, moguće je da postignuti rezultati nisu odraz stvarnih jezičnih sposobnosti ispitanika jer su ispitna pitanja bila usmjerena specifičnim aspektima jezikoslovnih zakonitosti koje učitelji možda ne koriste često tijekom poučavanja. Nadalje, percepcija individualnih kompetencija može biti pod utjecajem drugih čimbenika kao što su samopo-

⁵ Odgovori na ispitna pitanja: 1.-d, 2.-a, 3.-b, 4.-a, 5.-d, 6.-d, 7.-d, 8.-d, 9.-b, 10.-a

uzdanje, (ne)iskustvo u nastavi i(li) osobni standardi. Nesrazmjer može proisteći iz procjenjivanja vlastitih sposobnosti, nedostatka povratne informacije, različitih kriterija procjene te učinka stresa u ispitnim situacijama. Posljedice uključuju smanjenu kvalitetu nastave i usporen profesionalni razvoj. Sve navedeno upućuje na potrebu za daljnjim istraživanjem i poboljšanjem metoda procjene jezičnih kompetencija učitelja razredne nastave.

Sumirajući rezultate provedenoga istraživanja izdvajaju se sljedeća zapažanja: prva teza, prema kojoj učitelji razredne nastave percipiraju vlastite jezične kompetencije kao nedovoljno razvijene za obavljanje nastavnih aktivnosti, odbacuje se jer ispitanici samoprocjenjuju svoje vještine zadovoljavajućima. Druga teza, da su lingvističke kompetencije učitelja razvijenije od komunikacijskih, potvrđena je, što upućuje na dominaciju deklarativnoga znanja jezika nad praktičnim i funkcionalnim sposobnostima koje zahtijevaju dodatnu profesionalnu intervenciju. Treća teza o prepoznavanju značaja jezičnih kompetencija za osobni i profesionalni razvoj potvrđena je. Učitelji impliciraju ključnu ulogu jezičnih vještina u obrazovnome, društvenome i kulturnom kontekstu. Četvrta teza, prema kojoj učitelji nakon završetka formalnoga obrazovanja ne nastavljaju s usavršavanjem svojih jezičnih kompetencija, opovrgnuta je. Većina ispitanika smatra kako su se njihove jezične kompetencije nakon završetka studija prilično promijenile, svjesni su važnosti stručnoga usavršavanja u kontekstu profesionalnoga razvoja, stoga različitim metodičkim strategijama nadograđuju stečena jezična znanja.

Posebno su zanimljivi rezultati ispita znanja: unatoč prosječnim rezultatima subjektivna procjena individualnih sposobnosti i vještina ispitanika iskazuje visoku razinu percepcije jezičnih kompetencija.

5. Zaključak

Jezične kompetencije učitelja razredne nastave predstavljaju esencijalni element pedagoške djelotvornosti i kvalitetne nastave. Rezultati istraživanja potvrđuju kako učitelji prepoznaju ključnu ulogu jezika ne samo u obrazovnom kontekstu, već i u širem društvenom i kulturnom okviru. Iako ispitanici izražavaju visoko mišljenje o svojim jezičnim sposobnostima, rezultati ispita znanja sugeriraju da postoji prostor za daljnji razvoj i usavršavanje, posebno u praktičnoj primjeni jezičnih vještina u svakodnevnom radu s učenicima. Dok su subjektivne procjene važan aspekt razumijevanja na koji način učitelji percipiraju svoje sposobnosti, objektivni

rezultati pružaju ključne informacije za planiranje stručnoga usavršavanja i podrške učiteljima. Uvažavanjem i objedinjavanjem ovih dvaju aspekata obrazovni sustav može učinkovitije podržati učitelje u razvoju vještina koje su neophodne za kvalitetno poučavanje učenika.

Nakon identifikacije trenutne razine jezičnih kompetencija ispitanika valja promišljati o strategijama za poboljšanje tih vještina odgovarajućim edukacijskim programima. Dakle, rezultati ovoga istraživanja, kao i prethodnih (Mikić Čolić i Bjedov 2021; Miljević-Riđički i dr. 2003; Živić 2024), mogu koristiti za planiranje uvođenja posebnih programa usavršavanja jezičnih kompetencija za učitelje razredne nastave i nastavnike predmetne nastave. Preporučuje se uvođenje sustava redovite evaluacije s konstruktivnom povratnom informacijom, organiziranje stručnoga usavršavanja s naglaskom na praktičnu primjenu, revidiranje metoda procjene koje kombiniraju samoprocjenu i objektivne kriterije te poticanje samorefleksije učitelja. Kontinuirano unapređenje lingvističkih i komunikacijskih vještina nužno je za podizanje standarda obrazovnoga procesa i optimalan razvoj učenika u području jezične pismenosti i funkcionalne jezične primjene.

Literatura

- Aladrović Slovaček, Katarina (2008) „Kompetencije učenika prvog razreda u poznavanju pravopisa na kraju školske godine.“ *Metodika* 16 (1): 39–52.
- Badurina, Lada (2021) *Od gramatike prema komunikaciji*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.
- Blažević, Ivanka (2015) „Suvremeni kurikulum i kompetencijski profil učitelja.“ U *Zbornik radova Filozofskog fakulteta u Splitu*, ur. Blažević, Ivanka. Split: Filozofski fakultet u Splitu.
- Burda, Zrinka (2023) *Svrha ili opći cilj Hrvatskoga jezika u srednjoj školi od sedamdesetih godina 20. st. do danas* [Diplomski rad]. Repozitorij FFZG. <https://repozitorij.ffzg.unizg.hr/islandora/object/ffzg%3A7876/datastream/PDF/view> (pristup 15. 5. 2025).
- Čeliković, Vesna (2005) *Zajednički europski referentni okvir za jezike: Učenje, poučavanje, vrednovanje*. Zagreb: Školska knjiga.
- Frančić, Anđela (2015) „Imena i standardnojezična norma.“ U *Nestandardni hrvatski jezik prema standardnom hrvatskom jeziku*, ur. Suvala, Ankica; Pandžić, Jasna, 53–69. Zagreb: Agencija za odgoj i obrazovanje.
- Gazdić-Alerić, Tamara (2023) *Hrvatski između nas*. Zagreb: Školska knjiga.

- Jelaska, Zrinka (2005) „Jezik.“ *Jezik: Časopis za kulturu hrvatskoga književnog jezika* 52 (4): 128–138.
- Kostović-Vranješ, Vesna; Ljubetić, Maja (2008) „‘Kritične točke’ pedagoške kompetencije učitelja.“ *Život i škola* 56 (20): 147–162. <https://hrcak.srce.hr/file/57985> (pristup 15. 5. 2025).
- Mikić Čolić, Ana; Bjedov, Vesna (2021) „Gramatička kompetencija na periferiji standardnoga jezika.“ U *Periferno u hrvatskom jeziku, kulturi i društvu*, 31–45. Katowice; Zagreb; Osijek; Rijeka: Wydział Humanistyczny Uniwersytetu Śląskiego; Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu; Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku; Sveučilište u Rijeci.
- Miljević-Ridički, Renata i dr. (2003) *Učitelji za učitelje: Primjeri provedbe načela Aktivne/efikasne škole*. Zagreb: IEP d.o.o.
- Ministarstvo znanosti i obrazovanja (2019) *Kurikulum nastavnoga predmeta Hrvatski jezik za osnovne škole i gimnazije*. <https://mzom.gov.hr/istaknute-teme/odgoj-i-obrazovanje/nacionalni-kurikulum/predmetni-kurikulumi/539> (pristup 15. 5. 2025).
- Sunara-Jozek, Dijana; Franjo, Domagoj (2021) „Usporedba komunikacije učenik – učitelj tijekom nastave Hrvatskoga jezika u školi i nastavi na daljinu u osnovnoškolskom obrazovanju.“ *Napredak* 162 (3–4): 325–344. <https://hrcak.srce.hr/file/388586> (pristup 15. 5. 2025).
- Troha, Vesna (2012) „Odgojno značenje jezične kompetencije učitelja.“ *Hrvatski: Časopis za teoriju i praksu nastave hrvatskoga jezika, književnosti, govornoga i pismenoga izražavanja te medijske kulture* 10 (2). <https://hrcak.srce.hr/file/232894> (pristup 15. 5. 2025).
- Valchev, Krassimir (2018) *Council recommendation on key competences for lifelong learning*. Luxembourg: Europska unija. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.C_.2018.189.01.0001.01.ENG&toc=OJ:C:2018:189:TOC (pristup 15. 5. 2025).
- Vrkić Dimić, Jolanda (2014) „Kompetencije učenika i nastavnika 21. stoljeća.“ *Acta Iaderina* 10 (1). <https://hrcak.srce.hr/file/280163> (pristup 15. 5. 2025).
- Živić, Tomislav (2024) „Rashvaćeno međumrežje, I.“ *Jezik* 71 (1): 12–33.

Linguistic competences of primary school teachers

Abstract

The aim of this thesis was to investigate how classroom teachers perceive their language competencies, as well as their attitudes towards professional development related to these competencies. The teaching profession requires a wide range of competencies that are crucial for successful teaching and for fostering student development. The teacher's competence profile includes pedagogical, psychological, subject-specific, didactic-methodological, and numerous other competences necessary for quality work. Language competence, which encompasses the skill of clear and precise expression, as well as the understanding and interpretation of language, is among the most important competencies for both personal and professional development. The Croatian language, as the official language of the Republic of Croatia, plays a key role in education and everyday life. In addition to serving as a means of communication, it is also the foundation for developing critical thinking, preserving cultural identity, and strengthening social integration.

Keywords: language; language competences; communication; professional development; teachers.

PRILOG 1: Upitnik istraživanja

1. SPOL

- Muško
- Žensko
- Ne želim odgovoriti.

2. Dobna skupina

- od 20 do 30 godina starosti
- od 30 do 40 godina starosti
- od 40 do 50 godina starosti
- više od 50 godina starosti

3. Kako biste ocijenili svoje vlastite jezične kompetencije na skali od 1 do 5 (1 – *moje su jezične kompetencije izrazito nerazvijene* do 5 – *moje su jezične kompetencije odlično razvijene*) (odnosi se na lingvističke – sposobnosti, znanja i vještine na razini gramatičke normativnosti i komunikacijske – funkcionalna jezična primjena)?

1 – 2 – 3 – 4 – 5 (*moje su jezične kompetencije izrazito nerazvijene* → *moje su jezične kompetencije odlično razvijene*)

4. Koje karakteristike jezičnih kompetencija smatrate svojim jačim, koje slabijim stranama?

5. Kako se suočavate s izazovnim situacijama u kojima Vaše jezične kompetencije dolaze do izražaja (roditeljski sastanci, učiteljska vijeća, razgovor s ravnateljem, javna izlaganja)?

6. Koristite li mrežne programe za ispravak gramatičkih i pravopisnih pogrešaka?
 - Koristim.
 - Ne koristim.

7. Tražite li pomoć nastavnika Hrvatskog jezika ili lektora prilikom oblikovanja pisanih tekstova?
 - Da.
 - Ne.

8. Koje strategije koristite kako biste poboljšali svoje jezično razumijevanje i izražavanje?

9. Smatrate li da je posjedovanje jezičnih kompetencija važno za Vaš osobni i profesionalni razvoj? Ako da, na koji način?

10. Potičete li u svim odgojno-obrazovnim situacijama razvoj pravogovora i pravopisa učenika? Ako da, na koji način?

11. Smatrate li potrebnim usavršavati svoje jezične kompetencije kako biste bili profesionalni u tom području (korištenje rječnika, gramatike, jezičnih priručnika, čitanje naglas, savjetovanje sa stručnjacima poput nastavnika Hrvatskog jezika)?

12. Kako unapređujete svoje jezične kompetencije nakon završenoga formalnog obrazovanja?

U kojoj se mjeri sljedeće tvrdnje odnose na Vas: (1 – u potpunosti se ne odnosi na mene, 2 – djelomice se odnosi na mene, 3 – nemam svoje mišljenje, 4 – uglavnom se odnosi na mene, 5 – u potpunosti se odnosi na mene)

13. Moje se jezične kompetencije nisu mijenjale od završetka formalnog obrazovanja.

1 – 2 – 3 – 4 – 5 (*u potpunosti se ne odnosi na mene → u potpunosti se odnosi na mene*)

14. Nadograđujem svoje jezične kompetencije različitim strategijama (samostalno učenje, odlazak na edukacije, korištenje priručnika...)

1 – 2 – 3 – 4 – 5 (*u potpunosti se ne odnosi na mene → u potpunosti se odnosi na mene*)

15. Lingvističke (znanje na razini gramatičke normativnosti) su mi kompetencije razvijenije u odnosu na komunikacijske (funkcionalna jezična primjena).

1 – 2 – 3 – 4 – 5 (*u potpunosti se ne odnosi na mene → u potpunosti se odnosi na mene*)

16. Smatram da mi za obavljanje nastavnih aktivnosti nije potrebno jezično usavršavanje (koristiti se priručnicima, pohađati edukacije, savjetovati se s nastavnicima Hrvatskog jezika).

1 – 2 – 3 – 4 – 5 (*u potpunosti se ne odnosi na mene → u potpunosti se odnosi na mene*)

17. Za sve jezične dvojbe obraćam se nastavnicima Hrvatskog jezika ili lektorima.

1 – 2 – 3 – 4 – 5 (*u potpunosti se ne odnosi na mene → u potpunosti se odnosi na mene*)

18. Često koristim *online* programe za ispravljanje gramatičkih i pravopisnih pogrešaka jer nisam siguran/na u jezičnome području.

1 – 2 – 3 – 4 – 5 (*u potpunosti se ne odnosi na mene → u potpunosti se odnosi na mene*)

19. Pazim na jezičnu kulturu (govorenje, čitanje, pisanje) isključivo kada je neophodno (prigodom gostovanja drugog nastavnika/učitelja na mojemu satu, prigodom javnog izlaganja pred nepoznatom publikom, na satu Hrvatskoga jezika...).

1 – 2 – 3 – 4 – 5 (*u potpunosti se ne odnosi na mene → u potpunosti se odnosi na mene*)

20. Jezično bih se usavršavao/la kada bi bilo nužno/korisno za daljnji rad u prosvjeti (po naputku ravnatelja, Ministarstva, stručnoga napredovanja).

1 – 2 – 3 – 4 – 5 (*u potpunosti se ne odnosi na mene* → *u potpunosti se odnosi na mene*)

ISPIT ZNANJA

Na sljedeća pitanja odgovorite zaokruživanjem odgovora koji smatrate točnim:

1. Koja je sintagma pravopisno pogrešno napisana?

- a) Katarina Druga
- b) Zemlja Izlazećeg Sunca
- c) van Goghov
- d) Sveta Tri Kralja

2. Koji je oblik sintagme pravopisno ispravan?

- a) Rt dobre nade
- b) rt Dobre nade
- c) Rt Dobre Nade
- d) Rt Dobre nade

3. Koja je riječ pravopisno pogrešno napisana?

- a) osvjetliti
- b) grjesi
- c) ljepilo
- d) primjenjivan

4. Koja je riječ pravopisno točna?

- a) hodža
- b) đez
- c) radžaonica
- d) đul

5. U kojoj je rečenici pravopisno pravilno upotrijebljen zarez?

- a) Krešo novi učenik, svima nam se svidio.
- b) Ana vozi bicikl, dok je vani vjetrovito.
- c) Molim te, Ivo pričekaj me koji trenutak.
- d) Bilo je tiho, jedino što se čula ptičica na prozoru.

6. Koja je rečenica gramatički ispravno napisana?

- a) Ako bude učio, imati će rezultate.
- b) Kada dođem, napravit ću.
- c) Ispričat ću ti sve kada ćemo sjesti popiti kavu.
- d) Kada budete završili, moći ćete ići na ručak.

7. Koja je riječ gramatički pogrešno napisana?

- a) izračunan
- b) iznesen
- c) izvezen
- d) donijet

8. Koja je rečenica gramatički ispravna?

- a) Najoptimalniji put do uspjeha je pokušaj.
- b) No međutim, nije vrijeme za velike promjene.
- c) Potrebno je vježbati tablicu množenja zato jer je potrebna za daljnje gradivo.
- d) Pronađeno je pedesetak novih biljnih vrsta na području Like.

9. U kojoj je rečenici zamjenica gramatički ispravno upotrijebljena?

- a) To je njen ljubimac.
- b) Položila je bez ičije pomoći.
- c) Nije je volio.
- d) To je put kojeg je trebala slijediti.

10. Koja je rečenica gramatički neispravno napisana?

- a) Ti biš trebao posjetiti zubara.
- b) Ja bih rado otišla na putovanje.
- c) Oni bi mogli pobijediti na ovom turniru.
- d) Plesali bismo da znamo korake.